

Romská literatura bude čím dál více angažovanější, říká nakladatelka z Kheru

2.9.2025 - Vendula Kryštofová | Charita ČR

Romistka, editorka a překladatelka z nakladatelství Kher, Karolína Ryvolová, promluvila v ChariTalku o tom, jak se během let proměnila romská literatura a proč by ji mělo číst české publikum.

"K romistice jsem se dostala úplnou náhodou. Na vysoké škole jsem chtěla jít na angloamerická studia. V té době je ale nebylo možné studovat samostatně a v roce, kdy jsem se na studia hlásila, se otevírala jako dvouobor společně s romistikou," popisuje **Karolína** a doplňuje, že i díky této náhodě se na škole do romistiky zamilovala.

„Práce v Kheru je pro mě splněný sen, který jsem ani nevěděla, že mám. Po studiích jsem 11 let učila na gymnáziu a do Kheru jsem hlásila po mateřské jako dobrovolnice na výpomoc,“ říká. Kher dnes patří ke specializovaným malým nakladatelstvím a jako takové vydává romskou literaturu psanou Romy. Podle slov Karolíny, v době, kdy do něj nastoupila jako dobrovolnice, fungovalo nakladatelství pouze online a výhradně zdarma. „Kritériem bylo, aby jeho literatura byla co nejvíce dostupná. Já ale opravdu miluju knihy, mám doma velkou knihovnu, a také proto jsem přesvědčila kolegy, že bychom mohli zkusit vydávat i knihy tištěné. Byl to velký risk, protože Kher neměl v podstatě žádné financování a byl plně dobrovolnický. Nakonec jsme to ale dokázali,“ vypráví s radostí.

Romská literatura má svá nezaměnitelná specifika. Jedním z nich je například síla vyprávění v dialogu. „Jak víme, jde o psanou literaturou teprve od začátku 70. let. Do té doby to byla ústní slovesnost, to znamená, že hlavním bodem předávání příběhů bylo vyprávění. Orální charakter je na romské literatuře stále ještě patrný například v tom, že je hodně dialogická, nebývá tu tak často do detailu rozpracované prostředí a do určité míry se počítá s tím, že vypravěč a posluchači jsou na stejném místě a vidí to samé. To je její určitý rys a možná také i nešvar.“

Podle Karolíny je tu také patrná snaha o komunikaci s gádžovským (v romštině označení pro osoby jiného než romského původu, *pozn. redaktorky*) čtenářstvem a snaha dokázat, že jsou Romové lidé jako každý jiný - mají stejné touhy, potřeby, stejně se smějí a stereotypy, které většinová společnost o Romech má, jsou zcestné.

"V jejich knihách je velká potřeba sebevysvětlení a sebeobhajoby. Ty starší příběhy jsou často nějakou rodinnou historií - popisují jaký býval život na Slovensku v romských osadách a podobně. Čerstvým fenoménem je, že se v romských textech začíná objevovat vzdor i hněv vůči většinové společnosti. Například spisovatel Patrik Banga ve své knize popisuje, jak se Romové stali v 90. letech snadným terčem rostoucího neonacistického hnutí a také strukturální diskriminace. Jde tak o literaturu, která začíná být stále více angažovaná," popisuje.

Patrik Banga je jedním z romských autorů, který patří mezi pisatelská esa. Nastupující hvězdou v současné době je ale také Maria Siváková nebo velice nadaná Stanislava Miková. „Pokud bych mohla nějakou knihu doporučit, bude to Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou od dnes již nežijící Eleny Lackové. Je to neuvěřitelný příběh ženy, která se narodila do naprosto nepodporujících podmínek a celým svým životem dokázala, že je možné se vymanit ze stereotypů. Z našeho nakladatelství Kher

bych pak doporučila knihu Všude samá krása, která postihuje většinu 20. století do roku 1989 a je hodně veselá a optimistická. Druhou velmi prodávanou knihou je u nás také Samet blues. Ten se odehrává v 90. letech očima různých aktérů a je o poznání temnější," říká Karolína.

Romská literatura se v čase vyvíjí a její proměnu budeme moci podle nakladatelky z Kheru sledovat i nadále. „Myslím si, že tu bude stále patrnější politická linka. Zároveň je podle mě naprosto nevyhnutelné, že romští autoři, kteří uspějí, se budou od romského tématu odklánět. Napříč celým spektrem literatury je omezující být označovaný za romského autora – každý by byl rád označovaný nejspíš jenom za autora a spisovatele a neměl tam přídomek, který by odkazoval pouze na úzkou skupinu čtenářů," předvídá.

V Kheru by se rádi zaměřili také na audioknihy. Kvůli náročnosti práce a malé redakci je tahle vize zatím budoucností. Pokud byste ale chtěli Kher navštívit, objeví se už od 4. do 7. září na festivalu malých nakladatelů Tabook v Táboře, kde zároveň představí svoji nejnovější knihu. Půjde o druhý díl trilogie Memesa napsaný finskou autorkou Kiby Lumberg. „Ráda bych povzbudila jak neromské tak i romské čtenáře, aby po romských titulech sáhli. Jejich hlasy jsou obohacující, otevírají nové obzory, ukazují, že Romové jsou naši sousedé, jsou to Češi a nejsou všichni stejní," dodává.

Poslechněte si náš podcast nejen online, ale také v rozhlasovém vysílání **Radia Proglas** v sobotu **23. srpna ve 20:15** a v neděli **24. srpna v 16:55**. Časy jsou orientační a mohou se mírně lišit.

Pro další informace a poslech předešlých dílů navštivte stránky podcastu **ChariTALK**.

Přejeme vám příjemný poslech!

Autorka: Vendula Kryštofová, Charita Česká republika

<https://www.charita.cz/aktuality/z-domova/romska-literatura-bude-cim-dil-vice-angazovanejsi-rika-na-kladatelka-z-kheru>